

Es tracta d'una síntesi d'aquella saviesa que sant Benet va demostrar en tant que coneixedor dels monjos, però sobretot en tant que coneixedor de l'autèntica naturalesa humana

Bernat Juliol

La qüestió que es planteja és posar-se d'acord sobre la manera d'exercir aquest ministeri, definit per Joan-Pau II, seguint el que digué Jesús a Pere (cf. Jn 21), com un "servei d'amor".

Salvador Pié-Ninot

La pràctica del sacrament de la reconciliació durant la infantesa, és absolutament necessària perquè els nens adquireixin l'habilitat de la reconciliació

Gabriel Seguí

EL BON PASTOR

per a preveres i diaques

Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 168
JULIOL/AGOST
2024

Any XV

Pòrtic.....	3
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
Un Document romà sobre el Papa com a bisbe de Roma.....	5
SALVADOR PIÉ-NINOT	
El Mil·lenari de Montserrat en cinc propostes espirituals.....	7
BERNAT JULIOL	
Temps de primeres comunions. Cal confessar els infants?.....	8
GABRIEL SEGUÍ I TROBAT	
La saviesa popular i l'amistat.....	10
DANIEL PALAU	
Lorenzo Milani, va aprendre a ser, educant (I).....	12
JOSEP BOFARULL	
<i>Laudemus viros gloriosos</i>	15
+ ROMÀ CASANOVA	
Més que un simple croquis de la fe cristiana.....	17
CARLES RIERA	
Estimar i cuidar.....	19
JORDI CASTELLET	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig. Editor: Norbert Miracle. Sota el patrocini de la *Càtedra de Teologia Pastoral Josep Pont i Gol*

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
president de l'AVEPRO (Santa Seu)

Escric aquestes ratlles al redós de la solemnitat dels apòstols sant Pere i sant Pau, que sofriren martiri a Roma en temps de Neró en la dècada dels anys seixanta del segle I, probablement entre el 64 i el 67, primer Pere i després Pau. L'Església de Roma, i amb ella totes les Esglésies que estan en comunió amb el bisbe de la ciutat dels

apòstols, es congratula de tenir-los com a testimonis i intercessors: Pere, roca de la fe de l'Església i primer dels Dotze, i Pau, missioner i mestre dels pobles, l'últim a ser designat apòstol. L'un i l'altre foren cridats personalment pel Senyor Jesucrist: Pere, vora el llac de Galilea, on era pescador, i Pau, en el camí de Damasc, quan encara era un zelós perseguidor de l'Església.

A l'un i l'altre Jesús se'ls va atansar personalment, directament, i els va parlar al cor, de manera que l'un deixà caure les xarxes de les mans, mentre que l'altre caigué de la cavalcadura i es quedà momentàniament cec. La crida del Senyor implica un canvi de vida, una transformació existencial, perquè no hi ha crida sense canvi, ni canvi sense crida. Pere va acompanyar Jesús durant el seu ministeri i aprengué, no sense passar pel drama de la negació del qui l'havia cridat, a estimar el ramat que aquest li confiava. Pau va veure com Déu li revelava el seu Fill en el seu interior, segellava la imatge de Jesús en el seu cor, i el feia entrar en una vida on Jesús i ell batien a l'uníson. Només hi ha dotze apòstols, i amb Pau tretze, perquè tan sols a ells se'ls ha fet conèixer directament la imatge de Jesús, que ha restat per sempre més impresa en la seva persona i els ha permès de confessar la fe per llavis de Pere: "Tu ets el Messies, el Fill del Déu viu" (Mateu 16,16), "nosaltres creiem i sabem que tu ets el Sant de Déu" (Joan 6,69). En una paraula, l'Església és apostòlica perquè, com es llegeix en Efesis 2,20, forma "un edifici construït sobre el fonament dels apòstols i els profetes, que té el mateix Jesucrist per pedra angular".

La unitat de destí entre els apòstols Pere i Pau es confirma al final de la seva vida. Després d'haver-se trobat diverses vegades a Jerusalem i a Antioquia, i no sense que hi hagués algun punt de desacord entre ells (cf. Gàlates 2,11-14), els dos apòstols van fer cap a Roma, la capital de l'Imperi, que esdevindria la capital de la nova fe. Primer hi va arribar Pere, fugint d'Herodes Agripa (Fets 12,17), i després Pau, presoner del Cèsar (Fets 28,11-15). Les fonts neotestamentàries no expliquen el final dels dos apòstols a Roma, però sí que ho fa un escrit coetani, la Primera carta de Climent als Corintis (5,1-2) (escrita

des de Roma al voltant del 96 dC). Aquest escrit presenta Pere i Pau com a atletes de Crist i columnes de l'Església, que van lliurar un bon combat fins a la mort martirial. Referent a Pere, es diu que “hagué de suportar ni un ni dos, sinó molts treballs” i que després de donar testimoni “se n’anà al lloc de la glòria que li era destinat”. L’enveja que sofrí Pere, també recaigué damunt de Pau, del qual es diu que “per sis vegades fou carregat de cadenes, va ser exiliat i apedregat”, que va predicar com a herald de Crist al món sencer, tant a Orient com a Occident, i que va arribar “al límit d’Occident”. Després es diu que va donar testimoni davant el tribunal “dels prínceps”, és a dir, de l'emperador i “se n’anà”, com Pere, “al lloc sant”. Aquest text explica, doncs, la vinguda de Pau a Hispània, “límit d’Occident”, molt probablement a Tarragona, com a exiliat, entre el primer i el segon judici romà de l’apòstol (cf. Segona carta a Timoteu 4,16-18), és a dir, abans de la seva execució a la capital de l’Imperi.

És significatiu que una trentena d’anys després del martiri dels apòstols, un escrit sorgit de l'Església de Roma els presenti en paral·lel a l’hora d’explicar el seu testimoni final, marcat per les dificultats que hagueren de passar i per la mort violenta que els va unir en un sol destí –tant a ells, que són qualificats de “sants”, com a tants cristians romans, sobretot dones, que van sofrir “molts ultratges i turments” en la seva “ferma cursa de la fe” (Primera carta de Climent 6,1-3). Aquest escrit és la primera pedra d’allò que va ser conegut més tard com a *concordia apostolorum*. Pere i Pau coincidiren en els seus itineraris vitals i els segellaren martirialment a la mateixa ciutat i en circumstàncies semblants, probablement als jardins vaticans o d’Agripina (Pere) i a l’indret de les execucions extramurs conegut com *Tre Fontane* (Pau). En el segle II, dos trofeus assenyalaren el lloc on els apòstols van ser sepultats, just on ara hi ha els altars de les dues basíliques construïdes per Constantí en el segle IV: Sant Pere del Vaticà i Sant Pau Extramurs.

Aquestes referències històriques no volen ser simple erudició, sinó elements que assenyalen la intenció final de la unió de la memòria de Pere i Pau: manifestar la unitat de l'Església. La tradició dels dos apòstols, considerats plegats i celebrats litúrgicament junts, és una mostra històrica d’un principi eclesial que apareix com a primera nota de l'Església en el Credo o Símbol: l'Església és una perquè és l'Església del Crist, del qual ha rebut la missió de ser una sola cosa, de tenir un sol cor i una sola ànima. Diu Jesús: “perquè siguin u com nosaltres som u” (Joan 17,22). I la unitat de l'Església fa que aquesta pugui ser reconeguda com l'Església que el Pare estima, tant com estima el Fill.

Aquest és un punt essencial. La unitat de l'Església, la comunió plena, de nom i de fets, amb el Papa i els bisbes, successors dels apòstols, però també amb els preveres i els diaques i amb tots els batejats, no ha de ser una estratègia ni una aparença, ni una mena d’obligació viscuda amb reserves. L’exemple de la tradició de Pere i Pau que comença en el segle I (Primera carta de Climent) i passa per la *concordia apostolorum*, no depèn de cap coerció ni imposició, sinó d’una visió magnànima de la comunió eclesial, en la qual brilla la unitat de l'Església de Crist i el servei en la caritat que tots s’han de prestar els

uns als altres. Les confrontacions a l'interior del cos eclesial són ferides que ens fem a nosaltres mateixos. La unitat de l'Església és un tresor que cal custodiar amb tota cura.

El dia 29 de juny a la missa papal de Sant Pere, ben a prop del Papa Francesc, hi seia el patriarca Bartomeu, manifestant la unitat de l'Església en la caritat. Era una imatge extraordinària, perquè reflectia allò que ja és però que encara no s'ha realitzat completament. La unitat és un dinamisme. El Papa acaba de demanar, com ja va demanar sant Joan Pau II, que creixi la reflexió intracristiana sobre l'exercici del primat de Pere. S'obre pas una vegada més el tema de la *concordia apostolorum*. Tant de bo que maduri la passió per la unitat, dins l'Església catòlica, i entre les esglésies i comunitats cristianes! Un món unit demana una Església unida, cohesionada pel testament de Jesús, el Senyor, a l'últim sopar.

Un sol cor i una sola ànima

Un Document romà sobre el Papa com a Bisbe de Roma que proposa un exercici renovat del seu ministeri d'unitat.

SALVADOR PIÉ-NINOT

*prevere de l'arquebisbat de Barcelona
rector de la basílica de Santa Maria del Mar*

El Papa Francesc va dir a l'inici del seu pontificat la necessitat “d'una conversió del Papat” (*Evangelii gaudium* n^o32), per això el recent Document del “Dicasteri romà per la promoció de la Unitat del Cristians” del 13 de juny 2024, té la intenció d'estimular una major investigació teològica i suggeriments pràctics. Alhora vol respondre a la invitació del Papa Joan-Pau II en la seva Encíclica *Ut Unum sint* (1995) per trovar “evidentment junts, les formes en les que el ministeri del Bisbe de Roma pugui realitzar un servei d'amor reconegut per uns i altres” (n^o93). En aquest context, el Papa Francesc amb una formulació franca i realista afirma que “una excessiva centralització, més que ajudar, complica la vida de l'Església i la seva dinàmica missionera”. Estem aquí amb un signe

clar que aquest text vol ser ecumènicament i catòlicament interpellador per fer possible un exercici renovat del ministeri d'unitat del Bisbe de Roma. Per això es recullen una trentena de respostes a aquesta invitació i una cinquantena de textos de diàlegs ecumènics sobre aquest tema.

Cal recordar que poc després del Concili Vaticà II, el 1967, Pau VIè va afirmar amb dolor que “el Papa es sens dubte el més greu obstacle en el camí vers l'ecumenisme”. En aquest context aquest Document romà, subratlla que cinquanta anys després d'aquestes paraules de Pau VIè i tenint present les diverses respostes ecumèniques, el ministeri del Bisbe de Roma ja no es percep només com un problema, sinó més aviat com una oportunitat per una reflexió sobre la presència de l'Església en el món i la seva missió. Oi més en un món globalitzat on es sent amb més força la importància d'un ministeri d'unitat a nivell universal. La qüestió que es planteja és posar-se d'acord sobre la manera d'exercir aquest ministeri, definit per Joan-Pau II, seguint el que digué Jesús a Pere (cf. Jn 21), com un “servei d'amor”.

Una de les qüestions que necessiten una nova i millor comprensió és el primat de jurisdicció que el concili Vaticà I va afirmar per a possibilitar que el Bisbe de Roma pogués comunicar-se lliurement amb tot el món, i així ser “vinclat d'una sola fe i amor de l'Església” (Vaticà I: Pròleg), cosa que no es podia realitzar en aquell moment, per exemple, amb el món francès influenciat pel gal·licanisme que obstaculitzava relacionar-se amb Roma. Per això, no és estrany que després del Vaticà II i la *Ut Unum sint* de Joan-Pau II, no es citi mai la paraula jurisdicció, ja que es tracta d'una expressió més aviat civilista entesa com la condició que possibilita que el Papa, com Bisbe de Roma, pugui comunicar-se lliurement amb tota l'Església universal exercint així amb plenitud el seu ministeri d'unitat com a “vinclat d'una sola fe i amor”.

Aquest Document suggereix quatre propostes concretes de futur. La primera és una interpretació per part de l'Església catòlica del Concili Vaticà I amb noves expressions i vocabulari fidels a la intenció original, i integrat en una ecesiologia de comunió i adaptat al context cultural i ecumènic actual. La segona proposa una distinció més clara entre les responsabilitats del Bisbe de Roma, “en particular entre el seu ministeri patriarcal a l'Església occidental i el seu ministeri primacial d'unitat en la comunió de les esglésies”, junt amb un èmfasi en l'exercici del ministeri propi com a Bisbe de la diòcesi de Roma.

La tercera recomanació es refereix al desenvolupament de la sinodalitat dins l'Església catòlica, amb una necessària reflexió sobre l'autoritat de las Conferències episcopals en referència al Sínode dels Bisbes. Es subratlla també la necessitat d'una millor implicació de tot el Poble de Déu en els processos sinodals. Finalment, es proposa una promoció de la “comunió conciliar”, amb encontres regulars entre líders de l'Església en tot el món. Heus ací un Document preciós i engrescador!

Deixebles de l'Evangelí

El Mil·lenari de Montserrat en cinc propostes espirituals

BERNAT JULIOL, OSB

prior del monestir de Santa Maria de Montserrat

El treball de reflexió que des de fa anys s'ha dut a terme per preparar el Mil·lenari de l'any 2025 ha decantat finalment en un lema basat en la famosa divisa benedictina *ora et labora* i complementat per l'experiència monàstica de deu segles a Montserrat.

És un lema basat en cinc ítems no només defineix la vida monàstica sinó que expressa què pot aportar el monaquisme benedictí a la societat i al món contemporani. Es tracta, doncs, d'una síntesi d'aquella saviesa que sant Benet va demostrar en tant que coneixedor dels monjos, però sobretot en tant que coneixedor de l'autèntica naturalesa humana.

Aquest lema el podem començar a llegir des de la seva base per anar-ne desgranant els valors que conté fins arribar al cim al qual no és altre que Déu.

In communitate: Què és Montserrat? Montserrat és, certament, una comunitat monàstica benedictina. Però Montserrat també és una comunitat més gran, formada per tots aquells homes i dones que s'hi senten identificats. Aquesta gran comunitat ens ensenya que conjuntament podem caminar cap al futur sense por, amb força, amb esperança.

Rege te ipsum: La tradició monàstica ens ensenya que conèixer-se a si mateix i prendre el control de la pròpia vida és la font de l'autèntica llibertat. Aquella llibertat que ens permet viure d'acord amb uns principis i uns valors que donen sentit a la nostra existència i que en definitiva ens fa comprendre que l'autèntica felicitat està en posar-se al servei dels altres.

Labora: És llavors que podem entendre que el treball es converteix en un instrument de realització personal i de transformació del món. L'esforç, la constància, la tenacitat, el treball ben fet i pacient són propis de l'inconformista, d'aquell que creu que un món millor és possible.

Lege: Llegir com a símbol de cultura i la cultura com a expressió de la bellesa de l'ànima humana. Des d'antic els monestirs han estat llocs de transmissió del coneixement: les biblioteques, els escriptors o la música en poden ser exemples ben clars. La cultura eleva l'esperit humà i l'apropa a Déu.

Ora: La pregària és el cim de aquest lema com és també el cim de la vida. Ens ensenya a sortir de nosaltres mateix i a transcendir vers aquell Déu de Jesucrist que les l'autèntica Bellesa, l'autèntica Veritat, l'autèntica Bondat i l'autèntic Amor.

Aquests elements que integren el lema del Mil·lenari de Montserrat 2025 són la proposta que la vida monàstica benedictina pot fer als seus contemporanis. Mostren que la vida té sentit si és viu coherentment amb uns principis, mostren que la felicitat és possible si posem els nostres capacitat al servei dels altres, mostren que el Déu ens empeny constantment a ser millors persones i a construir una societat millor.

Al servei de l'altar

Temps de primeres comunions. Cal confessar els infants?

GABRIEL SEGUÍ I TROBAT, msscc

director de l'Institut Superior de Litúrgia instar facultatis (AUSP)

El sagrament de la reconciliació està basat en el fet que Déu ens estima perquè som els seus fills; per això, desitja fermament que tornem a la plena amistat i comunió amb Ell. Per tant, la reconciliació no és un sagrament pensat únicament per trobar i manifestar pecats, sinó que suposa un procés de tornada a Déu (*conversió del cor*). En aquest sentit, la consciència de ser fills de Déu ha d'anar aparellada amb la descoberta que un és germà: no es peca solament contra Déu, sinó també contra els altres; per això, el sagrament és també un procés de reconstruir la comunió amb els germans (*consciència eclesial del sagrament*).

La teologia sacramental actual no parla de culpa/perdó, sinó de pecat/reconciliació. Alguns psicòlegs, insistint a criticar el binomi culpa/perdó com una font de

traumes, buiden de contingut espiritual el sagrament, reforcen la tendència de l'home modern a l'individualisme i al narcisisme, i menyspreen la responsabilitat personal.

Per altra banda, la fe és un requisit per rebre qualsevol sagrament; en el cas de la reconciliació, la fe de l'infant és, concretament, la confiança que Déu realment és Amor en plenitud i que aquest amor efectivament cura i allibera. Ara bé, els catequistes que els menen a confessar han de tenir una experiència pròpia i prolongada de la reconciliació, per poder-ne parlar amb fe als infants i transmetre'ls vivament la seva experiència.

Per tant, la pràctica del sagrament de la reconciliació durant la infantesa, és absolutament necessària perquè els nens adquireixin l'habilitat de la reconciliació i la incorporin com un element essencial del seu procés de fe i de seguiment de Jesucrist. La pastoral de l'Església assenyala d'edat de l'adquisició de l'ús de raó (6/7 anys) un moment idoni per iniciar aquesta pràctica: és el moment en què l'infant comença a interpretar autònomament la realitat i cal que s'adoni també de la presència del mal en el món i dins ell mateix.

Certament, la celebració de la reconciliació s'ha d'adaptar a les seves condicions psicològiques i de maduració, com ja ho preveu el ritual, i ha de tenir presents els seus petits drames, que han de ser valorats: la relació amb la família i els companys. I com qualsevol element d'un procés educatiu, la celebració de la reconciliació no es pot deixar a la voluntat dels infants, excepte potser en casos molt especials i en situacions traumàtiques. Ara bé, és molt natural que els nens sentin un cert temor, peresa i desgana abans de confessar-se; per això cal induir-los-hi amb el propi exemple, una persuasió suau i paraules plenes d'afecte que els facin confiança.

D'altra banda, s'ha de fer entendre bé als infants que no tot està ben fet i que demanar perdó, amb esperança i humilitat, és l'única manera de poder estimar de ver. Actualment, s'insisteix molt sobre la manca de "consciència de pecat"; el debat sobre les formes adequades del sagrament no pot fer oblidar aquesta dada, per més que n'hàgim de matisar l'abast. Perquè la realitat ens informa sobre accions molt greus comeses per infants, particularment pel que fa a la violència contra els altres; per això, tot i que constata la innocència i la netedat de cor de molts de nins, no podem tenir un concepte ingenu de la infantesa com si no hi tingués lloc el mal i fins i tot la perversió.

La celebració de la reconciliació s'ha de fer sempre destacant la misericòrdia i la compassió de Déu; i en el cas dels infants, s'ha de fer en un ambient de proximitat, de cordialitat, i fins i tot d'humor, per part del prevere que presideix el sagrament, malgrat que sempre és molt dur reconèixer el propi pecat. Estan fora de lloc l'obsessió pels pecats comesos i la seva comptabilitat, i encara més la idea d'un Déu que vigila les males accions dels homes: Déu "vetla" perquè anem pels seus camins, no "vigila" les nostres travelades. Amb tot, són molt útils i pedagògics els guions d'exàmens de consciència, que ajuden l'infant a descobrir els nuclis principals de la reconciliació. Convé que tinguin una gradual complexitat en relació amb el grau de maduresa del nin.

L'acte sacramental del perdó té quatre elements irrenunciables: la lectura i la meditació de la Paraula de Déu; el reconeixement concret del pecat; la recepció simbòlica del perdó (absolució); i la indicació d'un camí de reconciliació efectiva (penitència). Els signes no litúrgics que de vegades es fan perquè els infants entenguin el sentit del sagrament i experimentin la misericòrdia de Déu (per exemple: cremar els pecats escrits en un paper, etc.), encara que són molt útils, no poden substituir o ocultar el signe sacramental fet en nom de la Santíssima Trinitat. Tenen també un gran valor pedagògic els exemples bíblics, com les paràboles o altres textos, especialment el relat de la conversió de Zaqueu, o les paràboles del fill pròdig i de l'adúltera.

Igualment, el signe de penitència ha d'incloure sempre la pregària, perquè Déu actuï en el cor de l'infant amb la seva gràcia, i també el gest d'amor cap al germà ferit. Les celebracions penitencials amb infants són incompletes si es redueixen als signes que fan cobrar consciència sobre què és el pecat i a experimentar la seva realitat; o a fer tenir la sensació que Déu ha perdonat els pecats, encara que és cert que Déu perdona sempre que se li demana (*Deus non alligavit sacramentis*). Però sense el signe sacramental de l'absolució, les celebracions penitencials tal vegada són útils, però no eficaces en vista a la conversió del cor.

Variacions sobre l'amistat

La saviesa popular i l'amistat

DANIEL PALAU

*prevere del bisbat de Sant Feliu de Llobregat
vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya (AUSP)*

Quan parlem de la saviesa popular ens referim a un fenomen no petit i no fàcil d'estudiar ¹. Ens endinsem en el pensament intern d'un poble, d'una cultura, d'un llegat històric remot... d'una herència rebuda i adquirida instintivament. Es tracta d'un seguit de criteris, opcions, maneres de fer, de pensar i d'actuar que no estan escrites en lloc i que es transmeten de generació en generació, a través, generalment, de la sintonia, del contacte, de l'amistat. Aquesta saviesa ens ve a dir que l'amistat, i de manera concreta els

amics, és un element configurador importantíssim de la nostra vida. Descuidar aquesta saviesa popular ens limita, i molt, en la comprensió de l'ambient on ens movem.

És l'amistat un camí per entendre el lloc on vivim? Pel que acabem de sostenir, afirmem que sí. Amb tot, l'experiència humana de la vida ens parla, de vegades, d'amistats enganyoses. Les anomenem així perquè estan mancades de transparència, de sinceritat, de noblesa. Alguns d'aquells que considerem amics, de fet, potser, no ho són. Alguns s'han apropat a nosaltres per raons estrambòtiques i estranyes. De vegades som nosaltres els qui ens apropem amb interessos no del tot transparents. L'amistat no es troba, no creix i no avança a través d'aquests camins.

L'amistat no esdevé creïble si és vista com una mena de plataforma de projecció personal, a la recerca d'un reconeixement, d'una posició concreta, d'una compensació. En aquests casos la saviesa popular actua com a correctiu. No falla. En una d'aquestes expressions sàvies trobem aquella que diu «amics de debò n'hi ha pocs». El pensament popular també escampa la desconfiança, que és un dels elements característics dels nostres temps individualistes. 2 La ferida de la soledat porta a la por i a l'aïllament, i aquests mals desemboquen en la instrumentalització de les nostres relacions, reconeixent el valor altíssim de l'amistat, però desconfiant de gairebé tothom.

Al costat de la pandèmia de l'individualisme hem de mencionar una altra de ben trista i dolorosa, i no pas l'única, ens referim ara a la de l'economicisme. Per aquesta posició sembla que tot tingui un preu, i que tot es pugui aconseguir per una suma de diners determinada. No poques vides personals i familiars s'han trencat per aquest motiu. Jesús no és economista però dins del seu grup d'amics n'hi ha un, o més d'un, que administra com pot i com sap els diners. No és avui, com tampoc va ser-ho en temps de Jesús, un àmbit fàcil. L'honestat és sempre un bé buscat.

Jesús parla dels diners en nombroses ocasions. Per Ell els diners tenen el perill de convertir-se en un ídol, un fals déu, una referència falsa en les relacions humanes. Els evangelis ho recorden: «gardeu-vos de tota ambició de riquesa...la vida d'una persona no prové pas dels seus béns» (cf. Mt 19,22). Es pot dir més alt, però no més clar. El papa Francesc ja ha dit que el dimoni entra en la vida de les persones per la butxaca, allà on acumulem els nostres diners. 3 Inseparablement al costat d'aquest perill arriben d'altres, com per exemple el de la corrupció, a tots els nivells i en tots els àmbits de la vida pública i privada. La corrupció degrada la dignitat de la persona, enfosqueix tota relació humana. La corrupció fa difícil, per no dir impossible, poder parlar d'amistat.

Tornant a la saviesa popular. Aquesta ofereix el camí de l'amistat com un camí d'humanització, a partir del qual puc apreciar realment el valor de les persones, que és incalculable. Quin lloc ocupa la saviesa innata de la gent senzilla en la meua vida presbiteral? No ho hem explicat, ho diem ara, els més savis d'entre tots sempre són els més senzills, aquells que descobreixen la presència d'un bon amic. La respecten i la cultiven. Doncs, bé, quin lloc ocupen les riqueses materials en la meua vida?

Substitueixen el desig de viure la presència d'un amic? De l'Amic? No podem negar la utilitat dels diners, però tampoc farem una falsa apologia, perquè el cert és que els diners no ens atorguen el sentit de la vida. Jesús, com a bon amic, ens ho adverteix.

Pel contrari, les millors inversions són aquelles que destinem a forjar, construir i consolidar el Regne de Déu, que no és un territori, sinó una gran família d'amics i amigues, en la que tots estem vinculats a Jesús, no pas per cap criteri econòmic, sinó pel simple fet d'haver gaudit de la gratuïtat d'algú que ens ha portat fins a Jesús, l'Amic amb totes les lletres. En Jesús seguim trobant avui, com sempre, el Déu que s'ha fet un dels nostres i que ha caminat enmig nostre, gaudint de la saviesa popular, però al mateix temps incrementant-la pel simple fet de compartir la vida amb els seus amics. Ell ens ha ensenyat què vol dir «ser amic de» i no «ser amic per». En la primera accepció trobem el lliurament de la vida. En el segon un abús del terme «amic», un abús que es converteix en «mal ús» perquè no manifesta cap altre desig que posar de manifest una actuació purament estratègica.

Déu s'ha fet simplement un dels nostres perquè ens estima, i és així que esdevé amic nostre, sense amagar cap interès ocult.

1 Cf. J. C. SCANNONE, *Teología del pueblo*, Santander: Sal Terrae 2017.

2 Cf. M. ZUPPI, *Odierei il prossimo tuo*, Milano: Piemme 2019.

3 Francesc, *discurs a Colòmbia*, 10-09-2017.

Rentar els peus

Lorenzo Milani, va aprendre a ser, educant (I)

JOSEP BOFARULL

prevere de l'arquebisbat de Tarragona

Mn José Montejo, prevere del Padró, en la darrera xerrada dels exercicis espirituals a Raimat, l'agost de 2017, ens va parlar de don Lorenzo Milani. Llavors, en la mitja pàgina dels apunts no destaco gaire res. Però aquest nom va quedar gravat dins meu.

Darrerament, una al·lusió totalment fortuïta m'ha desvetllat un gran interès per aquest prevere florentí, "inquiet i inquietant", apassionat educador, lliurat als infants i joves amb una extraordinària caritat educadora, incomprès i malvist per molts preveres i fins per l'arquebisbe de la seva diòcesi.

Notes biogràfiques.

Havia nascut el 27 de maig 1923 en una família acomodada i culta. La seva mare era d'origen jueu. Va ser batejat quan tenia 8 anys, més per conveniència social que per convicció. Va adquirir una ampla formació artística. Gràcies a una trobada amb don Raffaello Bensi la seva vida va donar un gir radical: la conversió a la fe cristiana. Tenia 20 anys i va entrar al Seminari. Fou ordenat prevere el 13 de juliol de 1947.

A l'octubre del mateix any fou nomenat vicari de la parròquia de san Donato de Calenzano, nucli molt poblat, en la zona industrial de Prato, a 11 kilòmetres de Florència. Trobà en don Daniele Pugui, el rector (priere), una persona comprensiva i paternal per les seves ja sorprenents activitats pastorals, especialment l'escola de tarda reservada a fills d'obriers i pagesos.

El 1954, a la mort del rector, va ser exiliat a Barbiana, una petita parròquia de muntanya a més de 50 kilòmetres de Florència, quan la lògica pastoral hauria estat nomenar-lo *priere* de san Donato. Però havien sorgit ja les primeres suspicàcies i enveges contra Lorenzo, que no van cessar mai.

Prioritat pastoral: l'escola en l'aula de la vida.

Tot seguit va posar en marxa l'activitat pastoral educativa prioritària de la seva vida: amb sis noiets, que havien acabat l'escola elemental, va iniciar un ensenyament preparatori del treball industrial. Una aula que s'iniciava a les 8 del matí i durava fins a 2/4 de 8 de la tarda. Totes les hores i tots els dies de la setmana, tot l'any, sense pati ni vacances, prescindint dels programes establerts.

En contacte personal amb les famílies i amb els seus fills socialment oblidats, esdevé la seva segona conversió. Fa una opció radical pels pobres i decideix donar-se a la seva educació, que els faci prendre consciència de la marginació, els doni la paraula i els prepari a assumir la igualtat social total. Una escola popular “no tan per a omplir l'abisme de la ignorància, com l'abisme de la diferència”.

Amb dues conviccions de fons: la força de la paraula i la confiança en la persona, de qualsevol persona que té en ella mateixa riqueses infinites i cal fer-la capaç d'expressar-les.

Fou una aposta contra l'escola elitista tan pública com privada, contra el sistema educatiu que fracassa, ja que, a mesura que va avançant, foragita alumnes que no completen ni tan sols el programa bàsic. Els alumnes que perd: aquest és el problema. El seu pla educatiu exigent, disciplinat, laboriós intentava que els alumnes se sentissin protagonistes del seu futur, dignes encara que conscients de la marginació imposada, únics responsables de la seva vida, amb consciència de classe, exigents en el reconeixement dels seus drets...perquè tots som fills de Déu.

Un objectiu tan ambiciós que don Lorenzo resumia humilment: “Jo he ensenyat els nois només a expressar-se, mentre que ells m'han ensenyat a viure”. Aquest repte educatiu el tenia ben afermat per la seva fidelitat al ministeri sacerdotal i pel seu amor a Jesucrist i al seu Evangelí. “Per això, ser mestre, ser sacerdot, ser cristià, ser artista, ser amant i ser estimat són en la pràctica una mateixa cosa” –reblava.

Un mestre apassionat

El lema de l'escola, permanentment sostingut, estava escrit a una paret de l'escola en lletres grans: “I care”, que es podria traduir com “M'importes, et porto al cor”.

Aquest projecte tan ambiciós de don Lorenzo Milani va ser escrit per sis alumnes amb el títol de “Lettera a una professoressa” i publicat vint dies abans de la mort (1967). Ha estat traduït a més de 60 llengües (en català “Carta a una mestra” d'editorial Eumo). Va ser escrit per vuit alumnes de l'escola de Barbiana de 13 a 16 anys. L'impacte fou immens, considerat per uns com un gran document pedagògic i per altres com un pamflet provocador.

El Papa Francesc, en la seva visita a la tomba de Milani, el 20 de juny de 2017, davant d'alguns que havien estat alumnes seus, va expressar un reconeixement: “He vingut a

Barbiana per a retre homenatge a la memòria d'un sacerdot que va testimoniar com, en el do d'ell mateix a Crist, es troben els germans en les seves necessitats i se'ls serveix, per a defensar i promoure la dignitat de les persones, amb la mateixa donació d'ell mateix que mostrà Jesús fins a la creu. (...) Sou testimoni de la seva passió educadora, del seu intent de desvetllar en les persones el que és humà i així obrir-les al que és diví. (...) L'escola, per a don Lorenzo, no era quelcom divers de la seva missió sacerdotal, sinó la manera concreta d'exercir-la. (...) Retornar la paraula als pobres, perquè sense paraula no hi ha dignitat i, en conseqüència, ni llibertat ni justícia, aquest és l'ensenyament de don Milani”.

En el proper article donarem una mirada a la seva vida presbiteral.

Un bisbe ens parla

Laudemus viros gloriosos

+ROMÀ CASANOVA CASANOVA

bisbe de Vic

No fa gaires anys (2015-2018) fèiem memòria agraïda de bisbes insignes de l'episcopologi vigatà; en concret, d'Oliba en els mil anys del seu inici de pontificat, i de Josep Torras i Bages en els cent anys de la seva mort, afegint-hi també els bisbes Cinidi i Veyan. En l'oratori que es va compondre per a aquesta ocasió, amb lletra de Mn. Josep Ruai i música de Mons. Valentí Miserachs, s'empraven uns fragments del llibre de la Saviesa, *Laudemus viros gloriosos* (Fem l'elogi dels homes il·lustres), per recordar aquests bisbes.

El propassat dia 23 de juny es van complir cent cinquanta anys del naixement de Mn. Lluís Romeu i Corominas, un dels molts homes i dones gloriosos de la nostra història diocesana. Com a bisbat no podem, doncs, deixar passar de llarg aquest esdeveniment, ja que aquest nostre prevere, vigatà de naixement i de mort, fou un gran músic i compositor. Als menys posats en l'art musical, sí que ens agrada que sigui recordat, perquè moltíssimes vegades hem cantat a ple pulmó la seva composició del *Crec en un Déu*. Ara se'm fa present que la primera cosa que vaig fer després de ser ordenat bisbe a la catedral de Vic i, per tant, d'iniciar el meu ministeri episcopal, fou entonar la professió de fe, amb la música de Mn. Romeu. Però que resti clar que és molt més àmplia la seva obra de

composició: tres-centes peces de cant religiós i popular. Moltes encara resten en la memòria i són cantades en ocasions diverses.

Vull assenyalar que ell fou durant vint anys mestre de capella de la catedral vigatana, de 1901 a 1920; després, per motius de salut, passà a ser-ne l'organista fins a la seva mort, el 23 de setembre de 1937, en plena persecució religiosa. En els catorze mesos de manca de llibertat de culte, ell va restar malalt a casa seva, on, aprofitant la seva bona fama com a músic, podia rebre persones que cercaven el sagrament de la confessió. Com devia estar adolorit el seu cor per tants germans sacerdots assassinats, per la crema de la catedral i, amb ella, de l'orgue que tantes vegades havia fet sonar per a glòria de Déu en les celebracions litúrgiques!

Aquest *vir gloriosus*, prevere i músic, ens ha deixat una gran herència de saviesa en un camp tan important, en aquests moments d'evangelització peremptòria, com la música religiosa. Farem bé de pouar en la seva gran aportació i aprendre les lliçons que amb la seva humilitat ens pot ensenyar. Mn. Lluís Romeu va saber fugir del teatralisme en la litúrgia i va cercar les fonts del veritable cant religiós: el gregorià i la cançó popular.

Hem vist, hem llegit

Més que un simple croquis de la fe cristiana

CARLES RIERA

prevere del bisbat de Vic

rector de Santa Maria dels Prats de Rei i de Sant Pere Sallavinera

Una primera cosa a destacar del llibre de Joan Mir Tubau *Un croquis de la fe cristiana. Pistes per a no iniciats* (CPL, Barcelona 2024) és que resulta entenedor, planer. L'autor, prevere del bisbat de Vic i nat a Campdevàrol, és un home d'idees clares i distintes, així com ben dotat didàcticament per a la transmissió del missatge cristià. Adverteix, ja, en la introducció: «És temps d'autocrítica. L'Evangelí té, per ell mateix, una força que sedueix moltes persones» (p. 17).

L'obra s'estructura en dues parts ben diferenciades. En la primera («Abans d'entrar en la fe cristiana»), l'autor presenta, en primer lloc, una síntesi substancial dels autors que han qüestionat Déu i la religió (Spinoza, Pierre Bayle, Feuerbach, Marx, Freud, Nietzsche, Michel Onfray, entre altres) i, en segon lloc, enfoca la manera d'entrar en el món de les religions consistent en «una actitud de recerca de sentit o una voluntat de fer-se preguntes» (qui soc?, per què he nascut?, per què visc?, què esperem?, cap on caminem?, etc.). En la segona part («La proposta cristiana»), el teòleg Mir concreta en sis apartats aquesta proposta: 1) creure en Jesús de Natzaret, 2) celebrar la fe, 3) viure els valors de l'Evangelí, 4) ser testimonis, 5) l'Església, i 6) esperar contra tota esperança. Al final, abans de la bibliografia, hi ha com un resum titulat «Una mirada endavant», on, entre altres coses, llegim: «La fe cristiana no és per a emmarcar-la i contemplar-la o tancar-la en una conclusió, sinó que ha de ser repensada, anunciada i viscuda dins els condicionaments i oportunitats de cada època» (p. 125).

L'obra va precedida d'un pròleg de Mn. Joan Torra i Bitlloch i conté més de cent cinquanta notes explicatives a peu de pàgina (ja es veu, doncs, que el llibre, malgrat tenir únicament 135 pàgines, és força més que un simple croquis de la fe cristiana). Després de cada apartat hi ha tres preguntes per a la reflexió del lector, sota l'epígraf «Per a pensar-hi».

En aquesta succinta ressenya destacariem alguns aspectes que ens han cridat especialment l'atenció. Concretament, a la p. 37, l'autor reproduïx la coneguda i punyent observació de Gilles Lipovetsky («Déu ha mort, les grans finalitats s'apaguen, però a ningú no li importa un rave; aquesta és l'alegre novetat»), la qual reflecteix una manera

de ser en el món per part de molts. Aquesta actitud diríem que enllaça amb la constatació, també citada (pp. 98-99, nota 62), del papa Francesc a propòsit de la comunitat cristiana: «... un nombre consistent de joves, per raons molt distintes, no demanen res a l'Església perquè no la consideren significativa per a la seva existència» (exhortació *Christus vivit*, 2019). Semblantment, voldria subratllar la magnífica síntesi de la persona i la vida de Jesús que trobem a la p. 59.

Connectant amb el que dèiem suara, com ja va apuntar el Concili Ecumènic Vaticà II, una de les raons que creiem —amb l'autor— que ha allunyat molta gent de la pràctica religiosa és la següent (p. 91): «El divorci entre la fe que professem i la vida diària de molts ha d'ésser considerat un dels més greus errors del nostre temps» (*Gaudium et spes*, 43). Joan Mir recorda que també el Concili Provincial Tarraconense se'n va fer ressò (cf. núm 77). I encara el Sant Pare actual hi ha insistit més recentment (*Gaudete et exultate*, 26). Idea que l'autor del llibre que comentem resumeix amb traça pedagògica: «Queda clar, a la llum d'aquests textos, que la fe cristiana no és com un abric o un jersei que es posa o es treu segons el temps que fa, sinó que ha d'estar ben arrapada a la vida, ha de formar part indestriable de la vida» (p. 92).

La selecció de textos de molt diversos autors (teòlegs, però també literats, científics i altres) és feta amb encert, oportunitat i bon gust; així, entre nombrosos passatges —a més dels bíblics (igualmente ben escollits i classificats), dels patrístics i dels del *Catecisme de l'Església Catòlica*—, destacaríem els que tracten aquests temes: el qüestionament sobre el sentit de la vida per part d'Albert Camus (p. 42) i la voluntat de sentit —comuna i transversal en tots els éssers humans— segons el psicoterapeuta Viktor Frankl (pp. 44-45); la reflexió sobre el sentit de les paràboles de Jesús —traducció de la seva experiència vital— d'Y.M.Congar (p. 51); el fragment sobre la celebració cristiana d'Agustí d'Hipona (p. 70); l'oportuna afirmació d'H. de Lubac sobre l'Església (pp. 107-108); la «profecia» de Benet XVI sobre el futur de l'Església catòlica (pp. 109-110, nota 77). Etcètera.

Pel que fa a autors de casa, Mir aporta citacions de filòsofs i teòlegs com ara Eusebi Colomer, Armand Puig, Xavier Alegre i Francesc Torralba, de literats com Josep Pla i Jaume Cabré, de poetes com Miquel Martí i Pol i David Jou, i encara més.

Sols un únic contrapunt: tant pel que fa a la primera part del llibre, la part crítica envers Déu i la religió, com pel que fa al qüestionament sobre el paper de l'Església, en la segona part, potser l'autor hauria pogut assajar una resposta concreta a tals reprovacions, generalitzacions abusives, dubtes o interrogants.

En conclusió, es tracta d'un llibre prim però interessant, molt ben escrit i que no dubtem que farà un gran bé no sols «a no iniciats», com diu el subtítol, sinó a tothom. Gràcies i l'enhorabona a l'autor!

Marc Mercadé

Estimar i cuidar

La felicitat
en clau cristiana

Estimar i cuidar

Marc Mercadé, *Estimar i cuidar. La felicitat en clau cristiana*. Mallorca: Leonard Muntaner 2024, 84.

JORDI CASTELLET I SALA

*prevere del bisbat de Vic
rector de Calldetenes*

Segons Marx, la felicitat es troba en les coses petites: una petita fortuna, una petita torre a la platja, un petit iot amarrat al port, un petit xalet a la muntanya. Groucho Marx (+1977) així s'expressava, perquè la recerca de la felicitat es troba, ara i en totes les èpoques, en el nucli de l'existència humana.

L'amic Marc Mercadé ha publicat recentment un petit llibret de meditacions entorn del sentit de la vida des del punt de vista cristià. Me'l vaig empassar d'una tirada en el trajecte de Lille a Dunkerke, a la Flandes francesa, quan vaig visitar la Universitat Catòlica d'allí ran d'un col·loqui teològic aquest fi de maig. Prop d'allí, un pensador britànic com Chesterton (+1936) remarcava que quan la persona deixa de creure en Déu, aleshores passa a creure en qualsevol beneiteria: les forces, els esperits, les pedres, els rituals, el guru o l'influèncer de moda. Segurament la religió del segle XXI es pot identificar amb l'adoració del jo, de l'egocentrisme: el jo, el que és meu, els meus sentiments, conviccions i interessos per damunt de qualsevol altra cosa, fins i tot per damunt del déu suprem, del qual dubto de l'existència, però que no s'atreveixi ell a dubtar de la meva. Jo soc inqüestionable, etern, absolut. Tot ha de girar al meu voltant, com si haguéssim de perpetuar l'estat psicològic dels tres anys.

Precisament, em comentava un amic: «mira, he deixat la secta satànica a la que pertanyia.» «Ah sí, i doncs, què ho fa?» «Ui, era molt de sacrifici!» I és que el món del segle XXI, més que augmentar la racionalitat i una certa lògica del pensament que havia de desterrar les pràctiques religioses, més aviat ha propiciat la caiguda de moltíssima gent en la descreença catòlica, per enfonsar-se en sectes, cultes, religions i espiritualitats de tot tipus. Ser espiritual no és sinònim de ser bo, tingui's present que el diable és un ésser espiritual. Des del punt de vista cristià, la qüestió rau en deixar-se dur per l'Esperit Sant i no per qualsevol esperit.

En realitat, ens trobem en una època d'individualisme hedonista i d'egoisme narcisista, que provoquen que la gent busqui una espiritualitat del culte a si mateix. Jesús reafirmà que calia estimar-se a si mateix, en un equilibrat amor a Déu i als altres (Lc 10,27), però mai en la recerca d'un amor solipsista, on un es queda embadalit amb el propi melic, ofegant-se en la contemplació de si mateix. Per altra banda, es donen múltiples símptomes espirituals negatius de la nostra època, que es poden identificar en els creixents desequilibris psicològics, sobretot dels més joves, dels suïcidis i d'una progressiva pèrdua de sentit de la vida, que fa caure en la desesperança en quant desapareixen els trumfos de la joventut, la salut, els diners, la feina, l'amor romàntic, els amics o la família.

Posem per cas, l'espiritualitat oriental budista aboca cap a la meditació intimista, l'apaivagament del desig i la desaparició de si mateix. Aquesta manera de fer, tan en boga a occident des del segle XIX amb Schopenhauer (+1860), insisteix que la persona no és res, que existir tan sols provoca dolor i que, per tant, tan sols resta desaparèixer, extingir-se. En fi, una espiritualitat del buit i la foscor, nihilista, que du a mirar-se el melic i col·lapsar en el propi reflex narcisista.

En canvi, la regla d'or de la fe cristiana mana la pràctica de l'amor a Déu, que es confirma en l'amor als demés, a partir d'una autoestima més que suficient. Per aquest biaix, el món de la fe obre a una comprensió cada vegada més gran de l'estimació que Déu té per la seva humanitat, per tu i per mi, perquè ens ha creat per a la felicitat i la vida plena. No s'ha de perdre de vista que un dels consells més importants de Jesús fou que fa més felicitat donar que rebre (Ac 20,35) que aboca a l'atenció envers les persones del voltant. Nogensmenys, el bon samarità (Lc 17,16) convida a convertir-se en proïme dels que ens han de menester. En les cruïlles de la vida, en el moment d'escollir el camí a seguir en els estudis, la professió o les aficions cal demanar-se no el que t'aportarà més diners, sempre necessaris però, sinó allò que el món et sol·licita, aquella que és la iniciativa i la intuïció única de cadascú. Com deia Mejide, en plena crisi del 2008, «no busquis feina, crea treball»; que la inspiració et trobi treballant pels demés, aportant al món el que ha de menester de tu, amb la teva originalitat i vocació pròpies.

És clar que hi ha un Déu veritable i aquest és el de Jesucrist. Vaja, recomano cercar-lo, perquè qui ho fa, el troba. Aleshores un és capaç d'orientar la pròpia vida segons el bé, la llum i la veritat, que condueixen per la ruta de la felicitat i de la pau. Tan sols aleshores es pot trobar el veritable sentit de la vida, enfilant la ruta de la felicitat autèntica, aquella que ningú no pot arrabassar (Jn 16,22), perquè esdevé plena, lluminosa i definitiva.